

Cuprins

Cuvânt-înainte la ediția a IV-a	XV
Abrevieri.....	XVII
PARTEA I. Teoria generală	1
Capitolul I. Dreptul constituțional ca ramură de drept	3
Secțiunea 1. Noțiuni generale despre societate, stat, drept, morală și politică	3
§1. Societatea	3
§2. Statul	4
§3. Dreptul.....	5
Secțiunea a 2-a. Noțiunea de drept constituțional și noțiunea de instituții politice	8
§1. Apariția și dezvoltarea dreptului constituțional ca ramură juridică.....	8
§2. Noțiunea de drept constituțional.....	9
§3. Noțiunea de instituții politice	11
§4. Dreptul constituțional în sistemul unitar al dreptului	12
Secțiunea a 3-a. Caracterul structurant al dreptului constituțional pentru sistemul unitar de drept.....	13
Bibliografie	14
Capitolul II. Raporturile de drept constituțional. Subiectele și normele dreptului constituțional.....	15
Secțiunea 1. Raporturile de drept constituțional.....	15
§1. Identificarea raporturilor de drept constituțional.....	15
§2. Specificul raporturilor de drept constituțional.....	16
Secțiunea a 2-a. Subiectele raporturilor de drept constituțional	17
§1. Poporul	18
§2. Statul	19
§3. Organele statului (autoritățile publice).....	19
§4. Partidele, formațiunile politice, alte organizații	19
§5. Cetățenii	20
§6. Străinii și apatrizii	20
§7. Unitățile administrativ-teritoriale.....	20
Secțiunea a 3-a. Normele de drept constituțional	20
§1. Criterii de identificare a normelor de drept constituțional	20
§2. Specificul normelor de drept constituțional	21
§3. Clasificarea normelor de drept constituțional.....	22
Bibliografie	23
Capitolul III. Izvoarele formale ale dreptului constituțional român	24
Bibliografie	28

Capitolul IV. Apariția și evoluția constituțiilor	29
Secțiunea 1. Cauze care au determinat apariția constituțiilor	29
Secțiunea a 2-a. Teorii care fundamentează noțiunea de constituție	31
Secțiunea a 3-a. Doctrina contractului social.....	33
§1. Actualitatea temei.....	33
§2. Unele considerente privind filosofia și doctrina contractului social la Thomas Hobbes.....	35
2.1. Originea societății și a statului	35
2.2. Aspecte critice privind filozofia socială a lui Hobbes.....	39
§3. John Locke – precursor al liberalismului și constituționalismului contemporan.....	41
3.1. Experiența, unica sursă a cunoștințelor noastre.....	41
3.2. Libertatea, legitimitatea consensului și supremația dreptului	45
3.3. Relația omului cu statul și individualismul democratic contemporan.....	47
§4. Omul, societatea și statul în gândirea filosofică și politică a lui Jean Jacques Rousseau	49
4.1. Repere biografice	49
4.2. Bazele gândirii filosofice: ființă și aparență.....	52
4.3. Libertate naturală și libertate socială.....	57
§5. Promotori ai liberalismului și doctrinei contractului social în România. Istrate Micescu și Ion I.C. Brătianu	59
5.1. Cultură și personalități culturale în spațiul românesc.....	59
5.2. Istrate Micescu și contribuția acestuia la dezvoltarea constituționalismului în România	61
5.3. Constituția din 1923 în contextul operei politice și juridice a lui Ion I.C. Brătianu	63
Secțiunea a 4-a. Constituții și constituționalism.....	69
Secțiunea a 5-a. Semnificații politice și juridice ale noțiunii de constituție	70
Bibliografie	75
Capitolul V. Definiția constituției.....	77
Secțiunea 1. Definiții formale.....	77
Secțiunea a 2-a. Definiții materiale	78
Secțiunea a 3-a. Analiza elementelor defnitorii ale constituției	79
Bibliografie	80
Capitolul VI. Tipuri de constituții.....	81
Secțiunea 1. Clasificarea constituțiilor după forma lor.....	81
§1. Constituții cutumiare	81
§2. Constituții scrise.....	82
Secțiunea a 2-a. Clasificarea constituțiilor după caracterele lor.....	83
§1. Constituții flexibile.....	83
§2. Constituții rigide.....	83
Bibliografie	84

Capitolul VII. Adoptarea, modificarea, suspendarea și abrogarea constituției.....	86
Secțiunea 1. Procedee de adoptare a constituției	86
§1. Inițiativa adoptării constituției.....	86
§2. Puterea constituantă.....	86
§3. Modurile de adoptare	87
Secțiunea a 2-a. Considerații generale privind revizuirea Constituției României	88
Secțiunea a 3-a. Revizuirea constituției ca instituție juridică	89
Secțiunea a 4-a. Procedura de revizuire a Constituției României.....	95
Secțiunea a 5-a. Analiza programelor și propunerilor de revizuire a constituției.....	98
Secțiunea a 6-a. Suspendarea și abrogarea constituției.....	106
Secțiunea a 7-a. Comportamentul constituțional loial al autorităților statului în activitatea de interpretare și aplicare a normelor constituționale	107
Bibliografie	112
Capitolul VIII. Conținutul normativ al constituției.....	114
Secțiunea 1. Identificarea și clasificarea conținutului normativ	114
Secțiunea a 2-a. Specificul normelor și principiilor cuprinse în constituție	117
Secțiunea a 3-a. Exigențele codificării aplicate conținutului normativ al constituției.....	119
Secțiunea a 4-a. Proportionalitatea ca principiu constituțional.....	128
Bibliografie	135
Capitolul IX. Principiul supremației constituției.....	136
Secțiunea 1. Considerații generale privind supremația Constituției	136
Secțiunea a 2-a. Considerații privind conceptele de legalitate și legitimitate.....	139
Secțiunea a 3-a. Principiul proporționalității – criteriu de delimitare a puterii discreționare de excesul de putere	140
Secțiunea a 4-a. Definiția și trăsăturile supremației constituției.....	144
§1. Conceptul de supremație a constituției.....	145
§2. Fundamentarea științifică a supremației constituției	146
§3. Semnificații ale supremației constituției	147
Secțiunea a 5-a. Garanții ale supremației constituției.....	148
Secțiunea a 6-a. Garantarea supremației Constituției prin controlul judecătoresc al actelor juridice emise cu exces de putere sau neconstituționale	149
§1. Scurte considerații privind delimitarea puterii discreționare de excesul de putere în activitatea autorităților statului	149
§2. Competența instanțelor judecătorești de a cenzura actele juridice neconstituționale	151
§3. Competența instanțelor judecătorești de a cenzura actele juridice emise cu exces de putere	155
Secțiunea a 7-a. Consecințele juridice ale supremației constituției	158

Secțiunea a 8-a. Supremația Constituției și aplicarea normelor constituționale de instanțele judecătorești.....	158
Secțiunea a 9-a. Aspecte de practică judiciară constituțională privind garantarea supremației Constituției	159
Bibliografie	165
Capitolul X. Sisteme constituționale contemporane	167
Secțiunea 1. Noțiunea și clasificarea sistemelor constituționale	167
Secțiunea a 2-a. Sistemul constituțional al Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord.....	168
Secțiunea a 3-a. Sistemul constituțional al S.U.A.	170
§1. Organizarea sistemului constituțional american.....	170
§2. Organizarea federală a S.U.A.....	171
§3. Sistemul partidist al S.U.A.	171
§4. Președintele S.U.A.	173
§5. Curtea Supremă de Justiție	173
Secțiunea a 4-a. Sistemul constituțional al Franței	174
§1. Președintele Republicii franceze	174
§2. Consiliul de Miniștri.....	174
Secțiunea a 5-a. Caracterizarea generală a sistemului constituțional al României	175
Bibliografie	178
Capitolul XI. Evoluția constituțională în România	179
Secțiunea 1. Periodizarea dezvoltării constituționale a statului român.....	179
Secțiunea a 2-a. Aspecte generale privind evoluția constituționalismului și a constituțiilor în România	180
Secțiunea a 3-a. Statutul Dezvoltător al Convenției de la Paris.....	191
Secțiunea a 4-a. Constituția din 1866	192
Secțiunea a 5-a. Constituția din 1923	193
Secțiunea a 6-a. Ion I.C. Brătianu și constituționalismul Marii Uniri	194
§1. Omul, personalitatea și opera	194
§2. Aspecte ale activității politice, guvernamentale și diplomatice.....	195
§3. Marea guvernare liberală. Constituția din 1923. Reformele pentru modernizarea statului român	197
§4. Documente constituționale ale Marii Uniri	200
Secțiunea a 7-a. Documente constituționale ale Marii Uniri	203
Secțiunea a 8-a. Constituția din 1938	206
Secțiunea a 9-a. Acte constituționale adoptate în perioada 1944-1948	207
Secțiunea a 10-a. Constituțiile române din 1948, 1952 și 1965.....	209
Secțiunea a 11-a. Acte constituționale adoptate în perioada 22 decembrie 1989 - 8 decembrie 1991	210
Secțiunea a 12-a. Conținutul normativ al Constituției României din 1991	211
Secțiunea a 13-a. Modificări aduse conținutului normativ al Constituției României ca urmare a Legii de revizuire din anul 2003	212

Secțiunea a 14-a. Considerații generale privind monarhia constituțională și republica în România	214
§1. Considerații generale privind forma de guvernământ	214
§2. Monarhia constituțională în România	216
§3. Republica în perioada postbelică (1947-1989).....	219
§4. Constituția din 1991 și forma de guvernământ.....	220
§5. Posibile soluții.....	221
Bibliografie	223

PARTEA a II-a. Drepturi, libertăți și îndatoriri fundamentale ale cetățenilor 225

Capitolul I. Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale –

aspecte generale.....	227
Secțiunea 1. Noțiuni și natură juridică.....	227
Secțiunea a 2-a. Sfera drepturilor omului și cetățeanului	229
§1. Evoluția drepturilor și libertăților fundamentale	229
§2. Corelația dintre reglementările interne și cele internaționale privind drepturile fundamentale ale omului și cetățeanului	231
§3. Clasificarea drepturilor și libertăților fundamentale.....	232

Capitolul II. Principiile constituționale aplicabile drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale..... 235

Secțiunea 1. Principiile dreptului. Semnificații filosofice și constituționale	235
§1. Scurte considerații despre principii în știință și filozofie	235
§2. Aspecte de doctrină privind principiile dreptului	237
§3. Dimensiunea filosofică și constituțională a principiilor dreptului.....	244
Secțiunea a 2-a. Universalitatea drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale.....	247
Secțiunea a 3-a. Neretroactivitatea legii	248
Secțiunea a 4-a. Egalitatea în drepturi a cetățenilor.....	249
§1. Conținut juridic	249
§2. Principiul egalității – un caz particular al proporționalității.....	250
§3. „Echilibrul echitabil” – semnificații constituționale	252
§4. Interferența dintre principiile proporționalității și egalității în jurisprudența Curții Constituționale	258
§5. Așezarea justă a sarcinilor fiscale, un aspect particular al principiului egalității	262
§6. Examen de jurisprudență a Curții Constituționale a României privind așezarea justă a sarcinilor fiscale	264
§7. Interferența dintre principiile proporționalității și nondiscriminării	265
Secțiunea a 5-a. Protecția cetățenilor români în străinătate	270
Secțiunea a 6-a. Protecția generală a cetățenilor străini și apatrizi	271
Secțiunea a 7-a. Cetățeanul român nu poate fi extrădat sau expulzat	272
Secțiunea a 8-a. Corelația dintre dreptul intern și dreptul internațional	273
Secțiunea a 9-a. Documente juridice adoptate în cadrul Organizației Națiunilor Unite privind garantarea drepturilor omului	274

Secțiunea a 10-a. Documente juridice adoptate în cadrul Consiliului Europei	279
Secțiunea a 11-a. Rolul judecătorului național în aplicarea Convenției europene a drepturilor omului	285
Secțiunea a 12-a. Accesul liber la justiție	288
Secțiunea a 13-a. Restrângerea exercițiului unor drepturi	288
§1. Conținut juridic	288
§2. Considerații generale	289
§3. Restrângerea exercițiului unor drepturi și principiul proporționalității. Jurisprudență constituțională	297
Secțiunea a 14-a. Limite, restrângeri și derogări privind exercitarea drepturilor și libertăților fundamentale	298
Capitolul III. Aspecte din jurisprudența Curții Constituționale privind limitele, condițiile și restrângerea exercitării unor drepturi și libertăți fundamentale	302
Capitolul IV. Inviolabilitățile.....	309
Secțiunea 1. Dreptul la viață, dreptul la integritatea fizică, dreptul la integritatea psihică	309
Secțiunea a 2-a. Libertatea individuală.....	310
Secțiunea a 3-a. Dreptul la apărare	312
Secțiunea a 4-a. Dreptul la libera circulație.....	313
Secțiunea a 5-a. Dreptul la ocrotirea vieții intime, familiale și private	314
Secțiunea a 6-a. Dreptul persoanei de a dispune de ea însăși	314
Secțiunea a 7-a. Inviolabilitatea domiciliului	315
Capitolul V. Drepturile și libertățile social-economice și culturale.....	316
Secțiunea 1. Dreptul la învățătură.....	316
Secțiunea a 2-a. Accesul la cultură	317
Secțiunea a 3-a. Dreptul la ocrotirea sănătății	317
Secțiunea a 4-a. Dreptul la un mediu înconjurător sănătos.....	318
Secțiunea a 5-a. Dreptul la muncă și protecție socială	318
Secțiunea a 6-a. Dreptul la grevă.....	320
Secțiunea a 7-a. Dreptul la proprietate privată	321
Secțiunea a 8-a. Libertatea economică	322
Secțiunea a 9-a. Dreptul la moștenire	322
Secțiunea a 10-a. Dreptul la un nivel de trai decent	323
Secțiunea a 11-a. Dreptul de a avea o familie.....	323
Secțiunea a 12-a. Dreptul copiilor și tinerilor la protecție și asistență socială.....	323
Secțiunea a 13-a. Dreptul persoanelor cu handicap la protecție socială	324
Capitolul VI. Drepturile exclusiv politice	325
Secțiunea 1. Dreptul de vot.....	325
Secțiunea a 2-a. Dreptul de a fi ales	326
Secțiunea a 3-a. Dreptul de a alege și dreptul de a fi ales în Parlamentul European.....	327

Capitolul VII. Drepturile și libertățile social-politice	329
Secțiunea 1. Libertatea conștiinței. Implicații filosofice și constituționale	329
§1. Considerații generale.....	329
§2. Despre conștiință, lege și libertate.....	330
§3. Înțelesuri juridice ale libertății de conștiință	332
§4. Libertatea gândirii, conștiinței și religiei în jurisprudența europeană	334
Secțiunea a 2-a. Libertatea de exprimare. Semnificații și implicații filosofice și constituționale	337
§1. Conținut juridic	337
§2. Reflecții privind fenomenalitatea socială a omului	338
§3. Reflecții privind semnificațiile constituționale ale libertății de exprimare.....	342
§4. Unele aspecte de jurisprudență privind garantarea libertății de exprimare.....	343
Secțiunea a 3-a. Dreptul la informație	351
Secțiunea a 4-a. Libertatea întrunirilor	352
Secțiunea a 5-a. Dreptul la asociere.....	352
Secțiunea a 6-a. Secretul corespondenței.....	353
Capitolul VIII. Drepturile garanții	355
Secțiunea 1. Dreptul de petiționare.....	355
Secțiunea a 2-a. Dreptul persoanei vătămate de către o autoritate publică.....	355
Capitolul IX. Aspecte din jurisprudența Curții Constituționale a României privind protecția unor drepturi și libertăți fundamentale	357
Secțiunea 1. Considerații preliminare	357
Secțiunea a 2-a. Accesul liber la justiție	358
Secțiunea a 3-a. Libertatea individuală.....	365
Secțiunea a 4-a. Dreptul la apărare	370
Secțiunea a 5-a. Libertatea de circulație	374
Secțiunea a 6-a. Dreptul la viață intimă, familială și privată.....	377
Secțiunea a 7-a. Secretul corespondenței.....	380
Secțiunea a 8-a. Libertatea de conștiință	381
Secțiunea a 9-a. Libertatea de exprimare.....	383
Secțiunea a 10-a. Dreptul la vot și dreptul de a fi ales.....	386
Secțiunea a 11-a. Libertatea întrunirilor	389
Secțiunea a 12-a. Dreptul de asociere.....	389
Secțiunea a 13-a. Dreptul la grevă.....	392
Secțiunea a 14-a. Dreptul de proprietate.....	393
Capitolul X. Aspecte din jurisprudența CEDO privind restrângerea unor drepturi și libertăți fundamentale	398
Secțiunea 1. Precizări prealabile.....	398
Secțiunea a 2-a. Dreptul la viață.....	399
Secțiunea a 3-a. Dreptul de a nu fi supus torturii și altor tratamente sau pedepse inumane sau degradante.....	401
Secțiunea a 4-a. Dreptul la libertatea și siguranța persoanei	402

Secțiunea a 5-a. Dreptul la un proces echitabil.....	402
Secțiunea a 6-a. Dreptul la respectarea vieții private și familiale.....	404
Secțiunea a 7-a. Libertatea gândirii, conștiinței și religiei.....	408
Secțiunea a 8-a. Libertatea de exprimare.....	411
Secțiunea a 9-a. Libertatea de asociere și întrunire pașnică.....	416
Secțiunea a 10-a. Dreptul la alegeri libere și corecte, organizate la intervale de timp rezonabile.....	418
Secțiunea a 11-a. Dreptul la educație.....	420
Secțiunea a 12-a. Libertatea de circulație.....	421
Secțiunea a 13-a. Dreptul de proprietate.....	422
Secțiunea a 14-a. Derogările.....	427
Capitolul XI. Îndatoririle fundamentale.....	429
Secțiunea 1. Conținut juridic.....	429
Secțiunea a 2-a. Aspecte de jurisprudență a Curții Constituționale.....	429
Bibliografie.....	433
PARTEA A III-A. Instituția cetățeniei.....	437
Capitolul I. Cetățenia ca instituție juridică a dreptului constituțional.....	439
Secțiunea 1. Noțiunea și trăsăturile cetățeniei.....	439
Secțiunea a 2-a. Natura juridică a cetățeniei.....	441
Secțiunea a 3-a. Noțiunea de cetățenie europeană.....	442
Secțiunea a 4-a. Dovada cetățeniei române.....	442
Secțiunea a 5-a. Principii aplicabile cetățeniei române.....	443
Bibliografie.....	444
Capitolul II. Dobândirea cetățeniei române.....	445
Secțiunea 1. Dobândirea cetățeniei române prin naștere.....	445
Secțiunea a 2-a. Cetățenia copilului găsit.....	445
Secțiunea a 3-a. Redobândirea cetățeniei române.....	446
Secțiunea a 4-a. Dobândirea cetățeniei române la cerere.....	447
Secțiunea a 5-a. Dobândirea cetățeniei române prin adopție.....	450
Secțiunea a 6-a. Cetățenia de onoare.....	451
Bibliografie.....	451
Capitolul III. Pierderea cetățeniei române.....	452
Secțiunea 1. Retragerea cetățeniei române.....	452
Secțiunea a 2-a. Renunțarea la cetățenia română.....	453
Secțiunea a 3-a. Pierderea cetățeniei române prin adopție.....	455
Bibliografie.....	455
Bibliografie generală.....	457